

ПРИВАТНЕ ФІНАНСУВАННЯ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ В УКРАЇНІ ТА ОКРЕМИХ КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ**PRIVATE FINANCING OF POLITICAL PARTIES IN UKRAINE AND SOME EU MEMBER COUNTRIES: A COMPARATIVE STUDY**

Джуган В.В.,

*викладач кафедри конституційного права та порівняльного правознавства
Ужгородського національного університету*

У статті досліджується приватне фінансування політичних партій, його основні види та завдання. Аналізуються особливості нормативно-правового закріплення такого фінансування в Україні, Польщі, Федеративній Республіці Німеччина та деяких інших країнах ЄС. На основі порівняльного аналізу висвітлюються окремі недоліки Закону України «Про політичні партії в Україні» у сфері регулювання приватного фінансування політичних партій.

Ключові слова: політичні партії, фінансування політичних партій, приватне фінансування політичних партій, джерела фінансування політичних партій, внески на підтримку політичної партії, пожертвування політичним партіям.

В статье исследуется частное финансирование политических партий, его основные виды и задачи. Анализируются особенности нормативно-правового регулирования такого финансирования в Украине, Польше, Федеративной Республике Германия и некоторых других странах ЕС. На основе сравнительного анализа освещаются отдельные недостатки Закона Украины «О политических партиях в Украине» в сфере регулирования частного финансирования политических партий.

Ключевые слова: политические партии, финансирование политических партий, частное финансирование политических партий, источники финансирования политических партий, взносы в поддержку политической партии, пожертвования политическим партиям.

The article explores private financing of political parties, its main types and tasks. The article also examines the peculiarities of the enshrinement of private funding at the statutory and regulatory levels in Ukraine, Poland, the Federal Republic of Germany and some other EU member countries. The comparative study reveals some drawbacks in the Law of Ukraine "On Political Parties in Ukraine" concerning the regulation of private financing of political parties.

Key words: political parties, funding of political parties, private financing of political parties, sources of funding political parties, membership dues, political donations.

Постановка проблеми. Діяльність та належне функціонування політичних партій має надзвичайно важливе значення для будь-якого сучасного демократичного суспільства. Політична партія не може вести повноцінну діяльність, якщо не має у своєму розпорядженні стабільних джерел доходу. Партії необхідні кошти на утримання матеріально-технічної бази, виплату заробітної плати партійним функціонерам, виготовлення і розповсюдження агітаційних матеріалів, проведення з'їздів, конференцій та інших масових заходів тощо [1, с. 130]. Система фінансування політичних партій в Україні за останній рік зазнала істотних змін. Йдеться про положення Закону України (далі ЗУ) «Про політичні партії в Україні» [2], які набули чинності 1 липня 2016 року, щодо державного фінансування політичних партій. Поруч з уведенням державного фінансування партій зазначені вище зміни до ЗУ «Про політичні партії в Україні» внесли суттєві корективи і щодо інших джерел фінансування політичних партій, зокрема приватного.

Метою статті є дослідження особливостей приватного фінансування політичних партій в Україні та окремих країнах Європейського Союзу (далі – ЄС).

Стан дослідження. В Україні окремі аспекти фінансування політичних партій, в тому числі і приватного фінансування, досліджували такі вчені, як Н.В. Богашева [3], В.І. Кафарський [4], О. Васильченко [5], О. Совгіря [6], С.М. Обушний [7], М. Рибачук [8], Г.Г. Петришина-Дюг [9], Е.О. Олефіренко [10], С.М. Кустова [11], О. Коцюруба [12] та інші.

Виклад основного матеріалу. У юридичній науці пропонуються різноманітні класифікації джерел фінансування політичних партій. Так, Г.Г. Петришина-Дюг пропонує виділяти три групи джерел фінансування політичних партій: особисті кошти; добровільні пожертвування фізичних та юридичних осіб; державне фінансування [13, с. 94]. Н.І. Платонова всі джерела фінансування партій поділяє на два види: традиційні (до яких вчена відносить членські

внески та інституційні пожертвування) та зростаючі (до яких належить державне та приватне фінансування партій, а також доходи від діяльності політичної партії) [14, с. 71]. На думку О. Совгірі, за сучасним законодавством варто виділяти такі джерела фінансування політичних партій, як власні кошти партій, приватне і державне фінансування [6, с. 130]. Останнім часом поповнення партійних бюджетів із традиційних самофінансованих джерел постійно скорочується, натомість збільшуються надходження у партійну казну від приватного фінансування [15, с. 80]. Як бачимо, приватне фінансування визначається як одне з основних джерел фінансування політичних партій.

В Україні засади приватного фінансування політичних партій регулюються ЗУ «Про політичні партії в Україні». Так, ч. 3 ст. 14 зазначеного ЗУ визначає, що надання матеріальної та фінансової підтримки політичним партіям здійснюється у формі внесків на підтримку партій, державного фінансування статутної діяльності політичних партій. Внеском на підтримку політичної партії є грошові кошти чи інше майно, переваги, пільги, послуги, позики (кредити), нематеріальні активи, будь-які інші вигоди нематеріального або негрошового характеру, у тому числі членські внески членів політичної партії, спонсорство третіми особами заходів чи іншої діяльності на підтримку політичної партії, товари, роботи, послуги, надані або отримані безоплатно чи на пільгових умовах (за ціною, нижчою за ринкову вартість ідентичних або подібних робіт, товарів та послуг на відповідному ринку), отримані політичною партією, її зареєстрованою в установленому порядку місцевою організацією, висунутих політичною партією чи її місцевою організацією кандидатом на виборах народних депутатів України, виборах Президента України, місцевих виборах (шляхом перерахування або переказування до виборчого фонду на відповідних виборах).

На нашу думку, не всі джерела фінансування, які ЗУ «Про політичні партії в Україні» відносить до внесків на підтримку політичної партії, належать до приватно-

го фінансування партій. Наприклад, членські внески є обов'язковим регулярним грошовим внеском, який сплачується на користь партії її членами в порядку, розмірах та в строки, передбачені статутом або окремими положеннями партії про членські внески, тоді як однією з основних ознак приватного фінансування політичних партій є добровільність внесків на користь партії.

Ч. 5 ст. 14 ЗУ «Про політичні партії в Україні» передбачає, що Національне агентство з питань запобігання корупції (далі – НАЗК) встановлює визначення термінів «пов'язані особи», «спонсорство», «треті особи», що вживаються у цьому Законі. Тобто ЗУ відносить до компетенції НАЗК визначення низки термінів, які мають важливе значення для приватного фінансування політичних партій. НАЗК, у свою чергу, визначає третіх осіб як будь-яких фізичних або юридичних осіб, які від власного імені, за рахунок власних коштів, а також незалежно від наявності або відсутності згоди політичної партії надають добровільну матеріальну, фінансову, організаційну чи іншу підтримку політичній партії, її місцевій організації, а спонсорство – як надання фізичною або юридичною особою матеріальної, фінансової, організаційної та іншої підтримки у проведенні заходів чи здійсненні іншої діяльності на підтримку політичної партії [16].

Хоча в одному з проєктів визначення вказаних термінів, які пропонувалися НАЗК для обговорення, містилося дещо інше їх визначення, за яким спонсорство розумілося як надання фізичною або юридичною особою матеріальної, фінансової, організаційної та іншої підтримки політичній партії чи її місцевій організації, кандидату на відповідних виборах, висунутому політичною партією (місцевою організацією політичної партії) на певних умовах з метою досягнення власних інтересів [17]. Саме цей підхід більше відповідає загальноприйнятій розумінню терміна «спонсорство». Як відомо, спонсорська підтримка відрізняється від інших різновидів матеріальної допомоги саме тим, що в обов'язковому порядку передбачає зустрічну послугу, тобто кошти вкладаються в обмін на очікувану користь [18, с. 146]. Законодавство України досить поверхово регулює спонсорство. Відповідно до ст. 1 ЗУ «Про рекламу» [19] спонсорство – добровільна матеріальна, фінансова, організаційна та інша підтримка фізичними та юридичними особами будь-якої діяльності з метою популяризації винятково свого імені, найменування, свого знака для товарів і послуг. Також варто зауважити, що свого часу подібне визначення спонсорства містилося в ЗУ «Про благодійництво та благодійні організації» [20], а в чинному нині ЗУ «Про благодійну діяльність та благодійні організації» [21] термін «спонсорство» взагалі не зазначається, оскільки спонсорство передбачає отримання спонсором відповідної вигоди і не є безкорисливим, на відміну від пожертвувань. Законодавство деяких країн безпосередньо передбачає, що забороняється здійснення пожертвувань, метою яких є отримання відповідної вигоди особою, що здійснила таке пожертвування. Наприклад, §25 Закону Федеративної Республіки Німеччини (далі – ФРН) «Про політичні партії» [22], визначає, що пожертвування не можуть здійснювати особи, які, здійснюючи пожертвування, розраховують на отримання певної економічної або політичної вигоди. В Іспанії відповідно до ст. 4 Закону «Про фінансування політичних партій» [23] забороняється здійснювати оплату товарів, робіт та послуг в інтересах тієї чи іншої політичної партії іншими особами, тобто фінансова підтримка партій може виражатися тільки в грошовій формі.

Отже, доцільність закріплення в законодавстві України такого виду приватного фінансування партій, як спонсорство викликає певні сумніви.

Саме по собі приватне фінансування політичних партій несе низку небезпек для демократичного суспільства. Зокрема, пожертвування від приватних юридичних осіб нерідко використовуються як засіб підпорядкування по-

літичних партій корисливим інтересам окремих груп фінансового і промислового капіталу і є однією з основних причин широко розповсюдженої політичної корупції [7, с. 131]. Саме бажання зменшити залежність партій від пожертвувачів із тим, щоб підняти на якісно новий рівень боротьбу з політичною корупцією, свого часу стало однією з головних причин запровадження державного фінансування політичних партій [15, с. 39]. М. Пінто-Душинський справедливо відзначає, що згідно з ідеальною моделлю представницької демократії найбільш бажаним методом приватного фінансування партій є отримання коштів від великої кількості учасників та прибічників, кожен з яких вносить відносно невелику суму коштів. Відповідно ті, хто вносить невелику суму, роблять це, виходячи з власних переконань, а не з очікування відповідної вигоди, тоді як спирання на невелике коло донорів є рецептом корумпованості для кандидатів та партій [24, с. 45]. Хоча і сам учений зрештою погоджується, що такий ідеалістичний сценарій є малореалістичним, особливо в країнах із низьким доходом на душу населення [24, с. 45].

Для запобігання надмірному впливу на політичні партії з боку окремих осіб, які роблять великі пожертвування партіям, забезпечення рівних можливостей для всіх партій і запобігання корупції у сфері фінансування політичних партій законодавство різних країн встановлює відповідні обмеження щодо приватного фінансування політичних партій.

Так, відповідно до ЗУ «Про політичні партії в Україні» не допускається здійснення внесків на підтримку політичних партій іншими політичними партіями; органами державної влади та органами місцевого самоврядування; державними та комунальними підприємствами, установами та організаціями, а також юридичними особами, в яких не менше десяти відсотків статутного капіталу або прав голосу прямо або опосередковано належать державі, органам місцевого самоврядування чи нерезидентам або кінцевими бенефіціарними власниками яких є особи, уповноважені на виконання функцій держави або місцевого самоврядування; іноземними державами, іноземними юридичними особами, іноземцями та особами без громадянства; громадянами України, які не досягли 18-річного віку, громадянами України, яких судом визнано недієздатними, анонімними особами або під псевдонімом; фізичними та юридичними особами, які мають непогашений податковий борг, а також деякими іншими особами та організаціями, перелік яких міститься в ч. 1 ст. 15 ЗУ «Про політичні партії в Україні».

Встановлення заборони на фінансування партій з боку іноземних громадян, юридичних осіб та іноземних держав є характерним практично для всіх країн Європи. Основна причина такої заборони полягає в тому, що тільки громадяни відповідної країни можуть впливати на політичні партії, тоді як фінансування партій іноземними особами може привести до втручання іноземних держав у національну політику [25, с. 40].

Внески на підтримку політичної партії від громадян України протягом одного року не можуть перевищувати чотирихсот розмірів мінімальної заробітної плати. А загальний розмір внесків на підтримку політичної партії від юридичної особи протягом року не може перевищувати восьмисот розмірів мінімальної заробітної плати, встановленої на 1 січня року, в якому здійснювалися внески. Якщо фізична або юридична особа здійснює або може здійснювати вирішальний вплив на діяльність однієї або кількох юридичних осіб, внески такої фізичної або юридичної особи і підконтрольних їй юридичних осіб вважаються внеском однієї особи і обмежуються загальним розміром максимально допустимого внеску.

Розглянемо підходи законодавства окремих країн ЄС щодо регулювання приватного фінансування політичних партій. Ст. 24 Закону Польщі «Про політичні партії» [26]

передбачає, що політична партія може отримувати фінансування за рахунок членських внесків, пожертвувань, успадкування відповідного майна або коштів, доходів від деяких видів власної діяльності та за рахунок державного бюджету (у вигляді «субсидій»). Як бачимо, на відміну від України, в Польщі законодавство чітко відмежовує пожертвування, які є приватним фінансуванням партій, від членських внесків. Пожертвування політичним партіям можуть робити тільки громадяни Польщі. Відповідно до ч. 4 ст. 25 Закону Польщі «Про політичні партії» максимальний розмір пожертвування від однієї особи на користь однієї політичної партії не може перевищувати п'ятнадцяти мінімальних заробітних плат (за винятком членських внесків). Незважаючи на таку низьку порівняно з Україною межу максимальних розмірів пожертвувань, у Польщі вони є одним з основних джерел фінансування партій. Так, у 2015 році пожертвування становили в середньому тридцять відсотків від загального розміру фінансування, отриманого партіями [27].

Істотною відмінністю приватного фінансування партій у Польщі порівняно з Україною є те, що юридичні особи не мають права робити пожертвування на користь партій.

Відповідно до ст. 2 Закону Латвії «Про фінансування політичних організацій (партій)» [28] джерелами фінансування політичних партій у Латвії є членські внески; пожертвування; доходи від економічної діяльності політичних партій, яка не заборонена законодавством; фінансування з державного бюджету (у ситуаціях, передбачених законодавством) та інші джерела фінансування, які не заборонені чинним законодавством Латвії. Пожертвування можуть бути прийняті політичною партією тільки від громадян Латвії та осіб, які мають паспорт негромадянина Латвії, що виданий відповідно до законодавства. Одна фізична особа протягом календарного року може пожертвувати на користь однієї політичної партії суму, яка не перевищує розміру п'ятдесяти мінімальних заробітних плат (в цей максимальний розмір включаються і членські внески, тобто пожертвування і членські внески від однієї особи на користь однієї партії, здійснені протягом одного року, не можуть перевищувати п'ятдесяти мінімальних заробітних плат). Забороняються анонімні пожертвування. Також слід звернути увагу, що в Латвії законодавство забороняє політичним партіям отримувати кредити, хоча спеціальні закони про політичні партії більшості країн ЄС передбачають таку можливість.

Значну специфіку має законодавство ФРН, що регламентує приватне фінансування політичних партій. Основною особливістю тут є те, що в ФРН законодавством не встановлюється максимальний розмір пожертвування на користь партії. Натомість законодавство передбачає, що партії повинні повідомляти ім'я донорів у своїх звітах, якщо загальна сума пожертвувань у їхній бюджет протягом року перевищує десять тисяч євро. Про індивідуальні пожертвування, що перевищують п'ятдесят тисяч євро, партії повинні негайно повідомляти Голову Бундестагу.

Також, на відміну від більшості країн ЄС, законодавство ФРН допускає можливість внесення пожертвувань політичним партіям від іноземців та іноземних держав. Це впливає із Закону ФРН «Про політичні партії», згідно з яким забороняються пожертвування з територій, на які не розповсюджується дія згаданого закону, окрім ситуацій, коли такі пожертвування надходять безпосередньо в касу партії від особи, яка є німцем, відповідно до Конституції ФРН; коли це пожертвування від іноземця на суму до тисячі євро; коли це пожертвування політичним партіям національних меншин від держав, які межують з ФРН і в яких проживають члени їхньої етнічної спільноти.

Загалом питання пожертвувань на користь політичних партій досить детально регламентується Законом ФРН «Про політичні партії». Зокрема, §25 згаданого Закону передбачає, що пожертвування не можуть здійснювати державні та муніципальні органи; парламентські фракції та групи; профспілки; організації, які відповідно до свого статусу або за характером фактичної діяльності служать винятково громадським, благодійним або релігійним цілям; компанії, в яких частка держави перевищує двадцять п'ять відсотків; особи, які, здійснюючи пожертвування, розраховують на отримання певної економічної або політичної вигоди. Партії можуть приймати пожертвування на суму до тисячі євро готівкою.

Висновки. Хоча в абсолютній більшості країн ЄС законодавством передбачене державне фінансування політичних партій, приватне фінансування залишається одним з основних джерел фінансування політичних партій. Нормативно-правове регулювання приватного фінансування політичних партій у різних країнах ЄС має досить істотні особливості, котрі стосуються як форм, у яких може відбуватися приватне фінансування, так і його граничних розмірів та кола осіб, які мають право здійснювати таке фінансування.

ЗУ «Про політичні партії в Україні» містить певні недоліки стосовно регулювання приватного фінансування партій. Зокрема, такі важливі для регулювання приватного фінансування терміни, як «пов'язані особи», «спонсорство», «треті особи», «вирішальний вплив», «кінцевий бенефіціарний власник (контролер)» повинні визначатися на законодавчому рівні, а не рішенням НАЗК. Визначення більшості з наведених термінів, які наразі запропоновані НАЗК, є досить суперечливими та неоднозначними.

Виділення в ЗУ «Про політичні партії в Україні» спонсорства як окремої форми приватного фінансування політичних партій потенційно сприяє політичній корупції і зловживанням у сфері політичних фінансів, оскільки спонсорство (у загальноприйнятому розумінні цього терміна) передбачає отримання спонсором відповідної вигоди і не є безкорисливим, на відміну від пожертвувань, тоді як у більшості країн ЄС спонсорство або не зазначається як форма приватного фінансування політичних партій, або прямо забороняється законодавством.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Долгих Ф.И. Правовое регулирование деятельности политических партий – теория и практика : монография / Ф.И. Долгих. – М. : Маркет ДС, 2010. – 144 с.
2. Про політичні партії в Україні : Закон України від 5 квітня 2001 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2365-14>
3. Богашева Н.В. Відносини держави і політичних партій в Україні: конституційно-правові аспекти : Монографія / Н.В. Богашева. – К. : Логос, 2012. – 446 с.
4. Кафарський В.І. Політичні партії України: конституційно-правове регулювання організації та діяльності : Монографія / В.І. Кафарський. – К. : Логос, 2008. – 560 с.
5. Васильченко О. Фінансування політичних партій у зарубіжних країнах / О. Васильченко // Теорія і практика інтелектуальної власності. – 2008. – № 6. – С. 80–85.
6. Совгиря О. Фінансування політичних партій: правовий аспект / О. Совгиря // Право України. – 2003. – № 5. – С. 130–133.
7. Обушний С.М. Приватне фінансування політичних партій західноєвропейських країн з розвинутою економікою / С.М. Обушний // Наукові праці НДФІ. – 2007. – № 1. – С. 126–134.
8. Рибачук М. Деякі аспекти політико-правового регулювання фінансування політичних партій: постановка проблеми / М. Рибачук // Наукові записки Ін-ту політ. і етнонац. дослідж. – 2003. – № 24. – С. 100–104.

9. Петришина-Дюг Г.Г. Проблеми вдосконалення фінансування діяльності політичних партій України (конституційно-правовий аспект) / Г.Г. Петришина-Дюг // Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету. Серія: юриспруденція. – 2014. – № 10-1. – Т. 1. – С. 74–77.
10. Олефіренко Е.О. Правове регулювання державного фінансування політичних партій: вітчизняний і світовий досвід / Е.О. Олефіренко // Порівняльно-аналітичне право – 2016. – № 1. – С. 74–76. [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://pap.in.ua/1_2016/21.pdf
11. Кустова С.М. Фінансування політичних партій як структурна складова інтеграційного процесу України до ЄС / С.М. Кустова // Вісник Національної академії державного управління при Президенті України. – 2015. – № 3. – С. 105–110.
12. Коцюруба О. Публічне фінансування політичних партій: перспектива для України на досвіді Польщі / О. Коцюруба // Вісник Львівського університету. Серія юридична. – 2013. – № 57. – С. 179–188.
13. Петришина-Дюг Г.Г. Фінансування політичних партій: проблеми правового регулювання у сучасних державах / Г.Г. Петришина-Дюг // Держава і право: Збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки. – 2013. – № 60. – С. 91–97.
14. Платонова Н. Источники финансирования политических партий в Российской Федерации / Н. Платонова // Право и управление. XXI век. – 2011. – № 1. – С. 70–78.
15. Обушний С.М. Фінансове забезпечення діяльності політичних партій в Україні : дис. ... канд. економ. наук : 08.00.08 / С.М. Обушний – К., 2007. – 186 с.
16. Про визначення термінів, що вживаються у Законі України «Про політичні партії в Україні» та законодавстві України про вибори : Рішення Національного агентства з питань запобігання корупції від 11 серпня 2016 р. // Офіційний вісник України. – 2016. – № 74. – Ст. 2494.
17. Національне агентство з питань запобігання корупції пропонує для обговорення проект визначення термінів, що вживаються в Законі України «Про політичні партії в Україні». [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://nazk.gov.ua/news/proponuyemo-dobogovorennya-vuznachennya-terminiv>
18. Стрельнікова О.О. Форми добродійної діяльності / О.О. Стрельнікова // Сучасне суспільство. – 2013. – Вип. 2. – С. 141–148.
19. Про рекламу : Закон України від 3 липня 1996 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/270/96-%D0%B2%D1%80>.
20. Про благодійництво та благодійні організації : Закон України від 16 вересня 1997 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/531/97-%D0%B2%D1%80>.
21. Про благодійну діяльність та благодійні організації : Закон України від 05 липня 2012 р. // Офіційний вісник України. – 2013. – № 9. – Ст. 325.
22. Gesetz über die politischen Parteien (Parteiengesetz) vom 24.07.1967 [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.gesetze-im-internet.de/bundesrecht/partg/gesamt.pdf>.
23. Ley Orgánica 8/2007, de 4 de julio, sobre financiación de los partidos políticos [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://noticias.juridicas.com/base_datos/Admin/lo8-2007.html.
24. Пінто-Душинський М. Гроші та демократична політика / М. Пінто-Душинський // «Політичні фінанси: регулювання і практика» : Матеріали міжнар. конф., (м. Київ, 29 квітня 2002 р.). – К. : Фонд «Європа XXI», 2002. – С. 44–54.
25. Янг Л. Регуляція політичного фінансування у ліберально-демократичних суспільствах : Монографія / Л. Янг . – К. : Вир.-полігр. Т-во «Ай Бі», 2002. – 96 с.
26. Ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o partiach politycznych [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU19970980604>.
27. Skotnicki K. Finansowanie partii politycznych w Polsce / K. Skotnicki [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://apcz.pl/czasopisma/index.php/TSP-W/article/viewFile/TSP-W.2016.005/10817>.
28. Politisko organizāciju (partiju) finansēšanas likums [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://likumi.lv/doc.php?id=36189>.

УДК 342.724

ЗНАЧЕННЯ ПОДІЛУ ДИСКРИМІНАЦІЇ НА ПРЯМУ Й НЕПРЯМУ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЇЇ ПРОЯВУ В КОНСТИТУЦІЙНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ

IMPORTANCE OF SEPARATION OF DISCRIMINATION ON DIRECT AND INDIRECT AND ESPECIALLY ITS MANIFESTATION IN UKRAINIAN CONSTITUTIONAL LAW

Журавльова Г.С.,
кандидат юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри конституційного права
Запорізького національного університету

У статті визначаються особливості прояву прямої й непрямой дискримінації в українському праві. Розкриваються конституційно-правові аспекти запобігання їй з урахуванням особливостей правових інститутів і процедур.

Ключові слова: дискримінація, непрямая дискримінація, пряма дискримінація, рівність, справедливість.

В статье определяются особенности проявления прямой и косвенной дискриминации в украинском праве. Раскрываются конституционно-правовые аспекты ее предотвращения с учетом особенностей правовых институтов и процедур.

Ключевые слова: дискриминация, косвенная дискриминация, прямая дискриминация, равенство, справедливость.

The article defines the peculiarities of direct and indirect discrimination in Ukrainian law. The constitutional and legal aspects of its prevention are revealed, taking into account the peculiarities of legal institutions and procedures.

Key words: discrimination, indirect discrimination, direct discrimination, equality, fairness.

Україна поступово рухається в напрямі впровадження антидискримінаційних стандартів. На законодавчому рівні це питання вирішується комплексно, прийнято низку законодавчих актів, які спрямовані на усунення різних

форм дискримінації. Однак на рівні правозастосування ситуація більш проблематична, про що свідчить судова практика. Також значні проблеми спостерігаються в адміністративній практиці та практиці приватноправових від-